

KAMU İCRA HUKUKUNDA İSTİHKAK DAVASI

*Prof. Dr. Yusuf KARAKOÇ**

GİRİŞ

Kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesinin parasal kaynağını oluşturan kamu alacaklarının, kamu borçluları tarafından zamanında ve eksiksiz olarak ödenmesi gerekmektedir. Ancak, çeşitli neden ve gerekçelerle bu borçların zamanında ve eksiksiz olarak ödenmediği durumlarla da karşılaşılabilir. Böyle bir durumda alacaklı kamu idaresi, kamu alacağını kamu icra hukuku hükümleri çerçevesinde cebren tahsil yoluna gitmektedir. Bu bağlamda, borçluya ait olduğu düşünülen mallar haczedilip paraya çevrilmek suretiyle kamu alacağı tahsil edilmeye çalışılmaktadır. Ancak, kamu borçlusuna ait olduğu düşünülen malların haczedilmesi halinde, o mallar üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin bu haklarının korunması; kamu borçlusunun borcu için üçüncü kişilerin mallarının haczedilip paraya çevrilmesinin önlenmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için, kamu icra hukukunda, haczedilen mallar hakkında mülkiyet ve/ya da rehin hakkına dayanan istihkak iddiaları ve istihkak davası düzenlenmektedir (AATUHK. m.66 vd).

İstihkak iddiası, bir şey üzerinde hak iddiasında bulunma ya da birisinden hak istemek anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, borçluya ait olduğu düşünülerek haczedilen mal üzerinde üçüncü bir kişinin mülkiyet veya rehin hakkına sahip olduğunun ileri sürülmesine (kamu) icra hukukunda *istihkak iddiası* denilmektedir. İstihkak iddiası, alacaklı kamu idaresinin alacağını tahsil etmesinde

* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mali Hukuk Anabilim Dalı.

karşılaştığı hukukî bir engeldir. Bu engel, kural olarak, açılan *istihkak davası* sonucunda aşılabilmektedir. İstihkak davasının amacı, üçüncü kişinin alacaklının alacak hakkından daha üstün (aynî hak) olan mülkiyet ve/ya da rehin hakkının korunmasıdır.

Haciz sırasında hakkında istihkak iddiasında bulunan malların haczinin kural olarak en sona bırakılması gerekmektedir. Çünkü, alacaklı kamu idaresi adına tahsil dairesi tarafından, öncelikle, üzerinde anlaşmazlık bulunmayan, yani kamu borçlusuna ait olduğunda herhangi bir şüphenin bulunmadığı malların haczedilmesi gerekir. Kamu borçlusunun mülkiyeti konusunda anlaşmazlık bulunmayan malları kamu alacağını karşılamaya yetmemesi halinde, hakkında istihkak iddiasında bulunan malların da haczedilmesi mümkündür. Bu durumda, haczedilen mallar hakkında mülkiyet ve/ya da rehin hakkı konusunda ortaya çıkan anlaşmazlığın sona erdirilmesi gerekmektedir. Bu anlaşmazlığın sona erdirilmesi, uyuşmazlık haline getirilip istihkak davası açılması yoluyla gerçekleştirilebilmektedir.

Bu çalışmada, sadece kamu alacaklarının haciz yoluyla takip ve tahsilinde karşılaşılabilen istihkak iddiaları ve bunlara bağlı olarak açılan istihkak davası ele alınmaktadır. Kamu alacaklarının iflâs yoluyla takibi, iflâs hukuku hükümlerine tâbi olduğundan, kamu alacaklarının iflâs yoluyla takibinde karşılaşılan istihkak iddiaları ve bunlara bağlı olarak açılan istihkak davası bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Ayrıca, çalışmanın, kamu icra hukukunda istihkak davalarını monografik bir çalışma inceliği ve derinliğinde irdeleme ve inceleme iddiası da bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, ne farklı hukuk sistemlerine ilişkin ne de Türk Hukukunda genel icra hukuku¹ ile kamu icra hukuku arasında bir karşılaştırma yapmaktır. Başka bir deyişle, çalışmanın amacı, mevcut düzenlemeler çerçevesinde ortaya çıkan teorik ve pratik birikim esas alınarak farklı bir sistematik içinde

¹ Genel icra hukukunda haciz yoluyla takipte istihkak davası hakkında geniş bilgi için bkz. Kudret *Aslan*, Hacizde İstihkak Davası, (Turhan Kitabevi), Ankara 2005.

mevcut bilgi ve tecrübenin aktarılmasından ibarettir. Çalışmada, şüphesiz birtakım tartışmalara girilecek ve önerilerde bulunulacaktır.

I. İSTİHKAK İDDİASI

Kamu icra hukukunda olağan süreç, borcunu vadesinde ödeme-yen; ödeme emri tebliğ edilmiş olmasına rağmen, ödememekte ısrar eden kamu borçlusunun, borcuna yetecek kadar malının haczedilerek paraya çevrilmesi ve kamu alacağının tahsil edilmesidir. Ancak, bazen kamu borçlusunun elinde bulunan mallarda üçüncü kişilerin korunması gereken haklarının olması; bazen de, kamu borçlusuna ait malların bunlar üzerinde hak iddiasında bulunan üçüncü kişilerin elinde bulunması mümkün ve muhtemeldir. Böyle bir durumda, alacaklı kamu idaresinin alacağının tahsil edilmesi yanında, üçüncü kişilerin haklarının da korunması, hukuk devleti olmanın bir gereği-dir. İşte, kamu alacağı için kamu borçlusu adına haciz kararının uygulandığı mal üzerinde üçüncü kişinin korunmaya değer hak iddiasına² istihkak iddiası denilmektedir³.

² “Kanuni temsilci olan davacının kendi adına ödeme emri gönderilmediği, dolayısıyla, şirket takip edilmeden kendisinin Vergi Usul Kanunu’nun 10’uncu maddesine göre takip edilemeyeceği ve bu nedenle mallarına uygulanan haciz işlemi hukuka uyarlık bulunmadığı hakkındaki iddiasının istihkak iddiası olmadığı; davanın idari yargı yerinde görülmesi gerektiği hk.” (Dş. 4. D. 6.2.1995 gün ve E.1994/4798, K.1995/472, *Candan*, s. 382 dp. 393); “İhtiyati haciz konulan taşınmaz üzerinde ipotek hakkı olanın, taşınmazın malikinin kamu borcu dolayısıyla alınan ihtiyati haciz kararının iptalini istemekte menfaatinin bulunmadığı hk.” (Dş. VDDGK. 6.4.2001 gün ve E.2000/406, K.2001/154, *Candan*, s. 382 dp. 393).

³ Bkz. ve karşı. *Candan*, s. 382. “Başkası adına alınan haciz kararının uygulandığı menkulün kendisine ait olduğu iddiasının istihkak iddiası olduğu; haciz tutanağına bu iddianın yazılmamış olmasının iddianın bu niteliğini değiştirmeyeceği; dolayısıyla, davanın adli yargı yerinde açılması gerektiği hk.” (Dş. 7.D. 28.1.2002 gün ve E.2000/6410, K.2002/281, *Candan*, s. 382 dp. 392).

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 66 ve 67'nci maddelerinde, kamu alacağı için haczedilen mallar üzerinde üçüncü kişiler lehine ve/ya da tarafından ileri sürülebilecek haklar, *mülkiyet*⁴ ve *rehin hakkı*⁵ olarak sayılmaktadır⁶. Maddede, *gibi, benzeri, "vs."* gibi ibareler de yer almamaktadır. Bu düzenleme biçiminden, mülkiyet ve rehin hakkı dışındaki hakların, istihkak iddiası olarak ileri sürülemeyeceği; bu sayılan hakların *tahdidi* olduğu gibi bir anlam çıkarmak mümkündür⁷. Ancak, mülkiyet hakkının en büyük özelliği, herkese karşı ileri sürülebilmesidir. Fakat, hukuk sisteminde, mülkiyet hakkı dışında, herkese karşı ileri sürülebilen, rehin hakkı (TMK. m. 850 vd.), irtifak hakkı (TMK. m.779 vd.); intifa hakkı (TMK. m.794 vd.); taşınmaz yükü (TMK. m.839 vd.) gibi başka aynî haklar da bulunmaktadır. Bunların da, istihkak iddiasına konu edilebileceği kabul edilmektedir⁸. Ayrıca, tapuya şerh verilmek suretiyle kuvvet-

⁴ *Mülkiyet hakkı*, 4271 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 683'üncü maddesinde, hukuk düzeninin sınırları içinde, malik olunan şey üzerinde, dilendiği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisi olarak tanımlanmaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında da, malikin malını haksız olarak elinde bulunduran kimseye karşı istihkak davası açılabileceği ve her türlü haksız el atmanın önlenmesini dava edebileceği de belirtilmektedir.

⁵ *Rehin*, Türk Medenî Kanunu'nun 850 ve devamı maddelerinde düzenlenmektedir. 850'nci maddeye göre, *taşınmaz rehni*, ancak, ipotek, ipotekli borç senedi veya irat senedi şeklinde kurulabilir. Aynı Kanunun 939'uncu maddesine göre de, kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında *taşınurlar*, ancak zilyetliğin alacaklıya devri suretiyle rehnedilebilir.

⁶ "Şirket aracına konulan 'satılamaz, devredilemez' şerhinin iptali istemiyle rehin alacaklısı tarafından açılan davanın istihkak iddiası içerdiği; adli yargı yerinde görülmesi gerektiği hk." (Dş. 7.D. 28.11.2005 gün ve E.2002/3246, K.2005/2942, *Candan*, s. 382 dp. 393).

⁷ Bkz. ve karş. *Candan*, s. 383.

⁸ Bkz. *Kuru*, s. 962, 1145, 1153, 1155; *Şimşek*, s. 622; *Ünlü*, s. 630; *Ertekin-Karataş*, s. 27-28; *Pekcanitez-Atalay-Sungurtekin Özkan-Özekes*, s. 287; *Çelik*, s. 201; *Deliduman-Erdem*, s. 302; *Bozdoğan*, s. 109-110; *Taşdelen*, s. 24; *Pınar*, s. 422. Karş. *Üstündağ*, s. 251, 252; *Candan*, s. 383.

lendirilmiş şahsî haklar için de istihkak iddiasında bulunulmasının mümkün olduğu düşünülmektedir⁹. Oysa, kanun koyucu sadece ve yalnızca *mülkiyet* ve/ya da *rehin* hakkına dayanılarak istihkak iddiasında bulunulabileceğini belirtmektedir. Kanunda sınırlı bir biçimde sadece mülkiyet ve rehin hakkından söz edildiğine göre, kanunilik ilkesi gereği, bunlar dışında kalan diğer aynî ya da şahsî haklara dayanarak istihkak iddiasında bulunulması mümkün olmamalıdır.

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinde, Kanunda yalnızca *mal* olarak geçen terimin, menkul, gayrimenkul "*gemiler dahil*" mallarla her çeşit hak ve alacakları ifade edeceği belirtildiğinden; istihkak iddiası, borçluya ait olup haczedilecek her çeşit taşınır¹⁰, taşınmaz (gemiler dahil) mal, hak ve alacakla ilgili olarak ileri sürülmesinin mümkün olduğu; bu konuda herhangi bir sınırlama olmadığı ileri sürülmektedir¹¹. Oysa, istihkak iddiasının sadece ve yalnızca mülkiyet ve/ya da rehin hakkına konu şeyler hakkında ileri sürülebileceğinin kabul edilmesi; mülkiyete konu olamayacak, üzerinde rehin hakkı tesis edilemeyecek birtakım şeyler ve haklar için istihkak iddiasında bulunulmaması gerekir.

Kamu borçlusuna ait olduğu iddia edilen mal üzerinde üçüncü kişinin mülkiyet ve/ya da rehin hakkı dışında, kamu alacaklısının alacak hakkından daha öncelikli bir hakkı sözkonusu ise, bu hakkın başka yollarla korunmasının sağlanması gerekir.

⁹ "... 6183 sayılı Yasaya dayanılarak yapılan icra takibinde; borçlu adına tapuda kayıtlı taşınmaz üzerine haciz konulmuş olup bu hacze karşı 3. Şahıs (A) istihkak iddiasında bulunması üzerine, alacaklı tarafından bu dava açılmıştır. İstihkak iddia eden taşınmazı satış vaadi senediyle satın aldığını iddia etmiş ise de, bu belge adı geçen için mülkiyet hakkı doğurmaz. Ancak şahsi hak doğurucu bu belgenin 3. şahıslara karşı hak doğurucu olabilmesi tapuya şerh edilmesiyle mümkündür". (Yrg. 15. HD. 9.12.1986 gün ve E.***/887, K. 1986/4184, Özbacı, s. 701).

¹⁰ İstihkak iddialarının sadece taşınır mallar için sözkonusu olabileceği görüşü için bkz. Bayraklı, s. 134.

¹¹ Candan, s. 383-384.

Üçüncü kişiye ait bir malın haczedilmesi ve paraya çevrilmesi halinde, yeni malike karşı da ileri sürülebilecek olan hakların korumasız kalması sözkonusu değildir. Çünkü, bir aynî hak veya kuvvetlendirilmiş bir şahsî hak sözkonusu ise, tapu kütüğünde bunların yer alması gerekmektedir. Bu haklar bakımından, gayrimenkuller için tapu kütüğündeki kayıtlarda belirtilen hakların istihkak iddiasına konu edilmesine gerek bile yoktur. Çünkü, bu hakların tapu kayıtlarından öğrenilmesi mümkündür. Tescile tâbi mallarda, sicil kayıtları aksi isbat edilinceye kadar doğru kabul edildiğine göre, lehine kayıt bulunan şahsın herhangi bir iddiada bulunması gerekmemektedir. Aksine, kaydın gerçeği yansıtmadığını iddia edenin dava açması gerekir. O halde, kural olarak tescile tâbi olmayan mallar ile tescilin gerçeği yansıtmadığı durumlar için istihkak iddiasında bulunulabilir.

Menkul mallar üzerinde ya mülkiyet ya da menkul rehni sözkonusu olabilir. Böyle bir durumun varlığı istihkak iddiasına konu olabilir. Tescile tâbi malların istihkak iddiasına konu olabilmesi, tescilin gerçeği yansıtmaması halinde mümkündür. Bu durumda da, ileri sürülecek istihkak iddiası ve buna dayanarak açılacak olan istihkak davası amaca hizmet etmekten uzak kalmaktadır. Çünkü, istihkak davasının amacı, başlatılmış olan takip işlemine engel oluşturan istihkak iddiasını bertaraf edip takibin devamını ya da sona ermesini sağlamaktır. İstihkak davasının, mülkiyete ilişkin bir uyuşmazlığı bir kesin hükümle çözmesi işlevi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, yolsuz bir tescilin sözkonusu olması halinde, açılması gereken davanın istihkak davası değil, tescilin iptali/sicilin düzeltilmesi davası olması gerekir.

İstihkak iddiasının kabul edilip edilmemesi konusunda haczedilen malın niteliğine göre bir farklılaştırma yapılması gerekir. Örneğin, otomobil, telefon, silah gibi menkul mallar diğer menkul mallardan ayrı değerlendirilmelidir. Çünkü, bu tür malların, kayıt ve tescil işlemine tâbi tutulmadıkça mülkiyetinin devri mümkün değildir. Bu nedenle, bu tür menkul malların haczi sırasında diğer menkul mallardan ayrı olarak, kayıt ve ruhsatlarına ilişkin belgelerin istenilmesi ve

eğer haciz sırasında bu belgeler ibraz edilememişse, haczi yapan memur tarafından kayıt ve ruhsatı veren idare nezdinde araştırma yapılması ve bu araştırma sonucunda, sözkonusu menkul mal üzerinde mülkiyet hakkını sınırlayıcı veya sair bir kayıt tesbit edilirse, bu tesbitin haciz zabtına geçirilerek Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 66'ncı maddesi hükümleri uyarınca ilgili tarafa tebliğ edilmesi gerekir. Çünkü, haczi yapan memur tarafından başlangıçta gerekli araştırmalar yapılması halinde kolayca belirlenebilecek bir kaydın, salt haciz sırasında bu yönde bir iddia ileri sürülmedi diye, istihkak iddiasının dinlenemeyeceğinden söz edilemez¹².

II. İSTİHKAK DAVASI

A. Genel Açıklama

İstihkak davası, takip hukukuna ilişkin teknik anlamda bir davadır. Çünkü, bu dava ile cebri icra organı tarafından uygulanan haciz işleminin geçersizliği iddia edilmektedir. İstihkak davasının sonucunda, uygulanmakta olan haciz işleminin geçerli olup olmadığı sadece o somut olaya özgü olarak ve takip hukuku bakımından tesbit edilmektedir. Nitekim, bu davada ileri sürülen maddî hukuka ilişkin hak, istihkak davasında bir ön sorun olarak incelenmekte; bu tesbitten sonra o mal üzerindeki haciz işleminin kaldırılıp kaldırılmayacağına karar verilmektedir. Başka bir deyişle, istihkak davası

¹² "Otomobilin haczi sırasında el konulan trafik ruhsatnamesinde mülkiyeti muhafaza kaydının bulunması nedeniyle, haciz tutanağına bu konuda şerh verilmese bile, istihkak iddiası ileri sürülebilir. Bu itibarla, haczi yapan idare tarafından gerekli araştırmalar yapılarak, söz konusu mülkiyeti muhafaza kaydının tespiti üzerine, idarenin ya bu istihkak iddiasını kabul etmesi ya da etmiyorsa bunu üçüncü şahsa bildirerek, istihkak iddiasının yerinde olmadığını, açılacak istihkak davasında kanıtlaması yasal zorunluluktur." Dş. 4.D. 27.10.1989 gün ve E.1987/1924, K.1989/2833, (İspir, s. 392-394).

sonucunda, cebren tahsil sürecinde uygulanmış olan haciz işleminin geçerliliği hakkında bir karar verilmektedir¹³.

İstihkak davasının amacı, hem üçüncü kişilerin haklarını korumak, hem de kötü niyetli borçlu ve/ya da üçüncü kişilerin alacaklının hakkını almasına engel olmasını önlemektir. İstihkak davası ile kamu borçlusunun borcu için haczedilen malın, iddia edildiği gibi üçüncü kişiye ait olup olmadığı incelenerek mal üzerindeki haczin geçerli olup olmadığına karar verilmektedir. Bu itibarla, istihkak davasında amaç, gerçek malikin kim olduğunun tesbiti değildir. İstihkak davasının amacı, haczedilen mal üzerindeki uyuşmazlığın sadece somut icra takibi bakımında çözüme kavuşturulmasıdır¹⁴.

Davacı, açtığı istihkak davası ile, istihkak iddiasına konu olan hakkın var olup olmadığının tesbitini talep etmektedir. Bu itibarla, istihkak davası bir tür *tesbit davası*dır. Kamu borçlusunun elinde haczedilen malın kendisine ait olduğu ya da üzerinde rehin hakkının bulunduğu iddiasıyla üçüncü kişi tarafından açılan istihkak davası, *müsbet tesbit davası*; alacaklı kamu idaresi tarafından açılan ve üçüncü kişinin elinde bulunan malın kamu borçlusuna ait olduğu iddiasıyla açılan dava ise, *menfi tesbit davası* işlevi görmektedir¹⁵.

B. Davanın Konusu: İstihkak İddiası

1. Genel Olarak

İcra hukukunda borçluya ait olan mallar haczedilmek ve paraya çevrilmek suretiyle alacaklının alacağı tahsil edilmektedir. Ancak, bazen haczedilen malın gerçekten borçluya ait olup olmadığı konusunda birtakım sorunlar yaşanabilmektedir. Bu sorun, borçlunun haczedilen malın kendisine ait olmadığını veya üçüncü bir kişinin bu mal üzerinde rehin hakkı bulunduğunu ileri sürmesinden kaynakla-

¹³ Bkz. Pekcanitez-Atalay-Sungurtekin Özkan-Özekes, s. 287-288.

¹⁴ Pekcanitez-Atalay-Sungurtekin Özkan-Özekes, s. 286.

¹⁵ Bkz. ve karşı. Eriş, s. 31-33; Gerçek, Kamu Alacakları, s. 215.

nabileceği gibi üçüncü bir kişinin borçluya ait olduğu düşünülerek haczedilen mallar üzerinde mülkiyet veya rehin hakkı iddiasında bulunmasından da kaynaklanabilmektedir.

Kamu icra hukukunda istihkak davasının konusunu, haczedilen mal ya da mallar hakkında yapılan istihkak iddiaları oluşturmaktadır.

Kamu icra hukukunda kamu alacaklarının haciz yoluyla takibinde üçüncü kişi tarafından veya üçüncü kişi ve/ya da kamu borçlusuna lehine; kamu borçlusunun ve/ya da üçüncü kişinin elinde bulunan mülkiyet ve/ya da rehin hakkına konu olabilen menkul ve/ya da gayrimenkul mallar hakkında kamu borçlusuna ve/ya da üçüncü kişi (ile kamu alacaklısı) istihkak iddiasında bulunabilmektedir. Buna göre, istihkak iddiasında bulunma hakkı, kamu borçlusuna (kamu alacaklısı) ile üçüncü kişiye aittir. İstihkak iddiası, borçlu elinde haczedilen mallar hakkında kamu borçlusuna ve/ya da üçüncü kişiler tarafından; üçüncü kişilerin elinde bulunan mallar için (borçlu ve/ya da alacaklı kamu idaresi) üçüncü kişi tarafından yapılabilmektedir. Bunlar dışında herhangi bir kimsenin istihkak iddiasında bulunması mümkün değildir. Kamu borçlusunun elinde ve/ya da üçüncü kişi elinde bulunmasına rağmen, kamu borçlusuna ait olduğu düşünülerek haczedilen menkul ve/ya da gayrimenkul mallar hakkında istihkak iddiasında bulunulabilir. İstihkak iddiasına dayanak oluşturacak hak, sadece ve yalnızca mülkiyet ve/ya da rehin hakkıdır.

2. Borçlu Elinde Haczedilen Mallar Hakkında İstihkak İddiaları

a. Genel Olarak

Kamu alacaklarının tahsili amacıyla uygulanacak cebren tahsil işlemleri borçluya ait mallar hakkında uygulanır. Malın borçlunun elinde bulunması, haczedilen malın borçlunun hâkimiyet alanında, örneğin borçlunun evinde, işyerinde, deposunda vb. yerlerde bulun-

ması anlamına gelmektedir. Ancak, borçlunun elinde haczedilen malların üçüncü kişiye ait olduğunun iddia edilmesi de mümkündür.

Borçlunun elinde haczedilen mallara karşı istihkak iddiaları Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 66'ncı maddesinde düzenlenmektedir.

Kamu borçlusunun elinde bulunan bir malın haczedilmesi sırasında, bu mal üzerinde üçüncü bir kişinin mülkiyet veya rehin hakkı olduğu borçlu tarafından ileri sürülebilir. Ayrıca, hacizden haberdar olan üçüncü bir kişinin, haczedilen malın malikinin kendisi olduğunu veya üzerinde rehin hakkı bulunduğunu iddia etmesi de mümkündür. Üçüncü kişi, bu iddiasını haciz sırasında ileri sürebileceği gibi, haciz tutanağı düzenlendikten sonra öğrenmesi halinde, tahsil dairesine giderek de gerçekleştirebilir.

Borçlunun elindeki bir malda, üçüncü kişinin mülkiyet ve/ya da rehin hakkı olduğunun iddia edilmesi halinde, haczi yapan memurun bu iddiayı haciz tutanağına geçirmesi gerekmektedir. Bu iddia borçlu tarafından ileri sürülmüşse, üçüncü kişiye; üçüncü kişi tarafından ileri sürülmüşse, kamu borçlusuna bildirilir (AATUHK. m.66/I). Kamu borçlusunun üçüncü kişi lehine istihkak iddiasında bulunması halinde, üçüncü kişinin de bunu doğrulaması ve *yedi gün* içinde tahsil dairesine başvurarak yapılan hacze itiraz etmesi gerekir¹⁶. Bu süre geçtikten sonra ileri sürülen istihkak iddialarının incelenmesi mümkün değildir.

Kanunda bir açıklık olmamakla birlikte, istihkak iddiasının üçüncü kişi tarafından, haciz işleminin yapılmasından sonra, tahsil dairesine gidilerek, sözlü olarak veya yazılı dilekçe ile de ileri sürülmesi mümkündür. İddianın sözlü olarak ileri sürülmesi halinde, keyfiyetin tutanakla tesbiti gerekir¹⁷. İstihkak iddiasında bulunduğu, ancak haciz tutanağında yer alan böyle bir kayıtla ya da alacaklı kamu idaresi (tahsil dairesi)ne yapılmış olan başvuru ile isbatlanması mümkündür.

¹⁶ Gerçek, Tahsil İşlemleri, s. 140; Dönmez, s. 178.

¹⁷ Candan, s. 384.

Borçlu ile birlikte ikamet eden kişiler tarafından istihkak iddiasında bulunulursa, üzerinde istihkak iddiasında bulunulan mal, bunların elinde olsa dahi, borçlunun elinde sayılır (AATUHK. m.67/II). Kamu borçlusu ile birlikte ikamet eden kişilerin istihkak iddiaları hakkında 66'ncı maddede belirtilen yolun izlenmesi gerekir.

b. İstihkak İddiasının Kamu Borçlusu Tarafından İleri Sürülmesi

Kamu borçlusunun, haczedilen malın mülkiyetinin üçüncü bir kişiye ait olduğunu veya üçüncü kişinin haczedilen mal üzerinde rehin hakkının bulunduğunu ileri sürmesi halinde, keyfiyet, tahsil dairesi tarafından, mal üzerinde mülkiyet veya rehin hakkı olduğu ileri sürülen üçüncü kişiye bildirilir (AATUHK.m.66/I).

Kanunda bu tebliğin kimin tarafından yapılacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Bu konuda kanunda açıklık olmamasına rağmen, yapılması gereken tebliğin de, haczi yapan memur tarafından yapılması ve haciz tutanağı ile yapılmış tebliğlerin bu kişi tarafından tahsil dairesine verilmesi gerekir¹⁸.

Haciz tutanağı kendisine gelen tahsil dairesi¹⁹, haciz tutanağını aldığı tarihten itibaren *yedi gün* içinde iddiayı reddetmediği takdirde istihkak iddiasını kabul etmiş sayılır²⁰. Bu kabulün hukukî sonucu, kamu borçlusu tarafından üçüncü kişinin mülkü olduğu ya da üzerinde rehin hakkı bulunduğu iddia edilen malın, alacaklı kamu idaresi tarafından, haczinin mümkün olmamasıdır²¹. Tahsil dairesi,

¹⁸ Mutluer, Vergi Genel, s. 474.

¹⁹ Zabtı (tutanağı) düzenleyen tahsil dairesidir. Burada, tahsil dairesi yerine "alacaklı kamu idaresi" denilmesi gerekir.

²⁰ "Haciz tutanağına geçirilen istihkak iddiasının idarece reddedilmemesi, iddianın kabul edildiği anlamına gelir". Dş. 4.D. 23.1.1983 gün ve E.1982/1600, K.1983/290, (Gülseven, s. 441-442).

²¹ "İstihkak iddiasının alacaklı tahsil dairesince yedi gün içerisinde cevaplandırılmaması durumunda, iddia kabul edilmiş sayılacağından, üçüncü kişiye ait malın haczinin yapılamayacağı hk." (Dş. VDDGK. 25.10.2002 gün ve E.2002/218, K.2002/374, Candan, s. 385 dp. 395).

sözkonusu malı haczetmişse, haczi kaldırmak; değilse, haczetmemek zorundadır²². Aynı şekilde, tahsil dairesi yaptığı inceleme sonucunda istihkak iddiasını haklı bulması halinde de, haczin kaldırılması gerekir.

Kendisine keyfiyet bildirilen üçüncü kişi de, tebliğ tarihinden itibaren *yedi gün* içinde, istihkak iddiasını tahsil dairesine bildirebilir²³. Üçüncü kişinin anılan süre içerisinde istihkak iddiasını tahsil dairesine bildirmemesinin sonucu ise, bu tarihten sonra yapılacak istihkak iddiasının dinlenilmemesidir (AATUHK. m.66/II)²⁴. Bu itibarla, lehine istihkak iddiasında bulunulan üçüncü kişi, süresi içinde bu iddiayı kabul edip tahsil dairesine başvurmazsa, malın haczedilmesi için herhangi bir hukukî engel kalmamaktadır.

Bu hukukî sonuç, sadece, kamu borçlusunun haczedilen mal üzerinde üçüncü kişinin mülkiyet veya rehin hakkı olduğu iddiasının tahsil dairesi tarafından üçüncü kişiye bildirilmesi halinde sözkonusudur. Hacizden haberi olmayan üçüncü kişinin, haberdar olduğu tarihten itibaren, istihkak iddiasında bulunmasına herhangi bir engel yoktur²⁵.

c. İstihkak İddiasının Üçüncü Kişi Tarafından İleri Sürülmesi

Üçüncü kişi tarafından, haciz sırasında veya daha sonra tahsil dairesinde, istihkak iddiasında bulunulması halinde, keyfiyet, kamu

²² Candan, s. 385.

²³ "Davacının kesinleşen vergi borcundan dolayı eşine ait otomobile haciz konulması sırasında el konulan trafik ruhsatnamesinde üçüncü şahıs adına mülkiyeti sınırlandırıcı kayıt bulunduğu anlaşılmış olması karşısında; bu şahsa tebligat yapılmaksızın haczin kesinleştiğinden söz edilemeyeceği hk." (Dş. 4.D. 27.10.1989 gün ve E.1987/3145, K.1989/3725, Dş. Der., S. 78, s. 183).

²⁴ "Yedi günlük süre içerisinde ileri sürülmeyen istihkak iddiasının incelenemeyeceği hk." (Dş. 4. D. 10.4.1997 gün ve E.1996/4964, K.1997/1197, Candan, s. 385 dp. 397).

²⁵ Candan, s. 385.

borçlusuna ve kamu alacaklısına bildirilir. Alacaklı kamu idaresi, *yedi gün* içerisinde istihkak iddiasına cevap vermek zorundadır. Yedi günlük süre, üçüncü kişinin istihkak iddiasının haciz tutanağına geçirilmesi halinde, haciz tutanağının tahsil dairesince alındığı tarihten itibaren başlamaktadır (AATUHK. m.66/II). Ancak, Kanunda, üçüncü kişinin istihkak iddiasının haczin yapıldığı tarihten sonraki bir tarihte tahsil dairesine gelerek ileri sürmesi halinde, bu sürenin hangi tarihten itibaren işleyeceği hakkında bir açıklık yoktur. Bu halde de, sözlü yapılan istihkak iddiasını tesbit eden tutanağın alındığı veya bu iddiayı içeren dilekçenin tahsil dairesinin kaydına girdiği tarihin esas alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir²⁶.

Alacaklı kamu idaresi tarafından, istihkak iddiasının yedi gün içerisinde cevaplanmamış olması, iddianın kabul edildiği anlamına gelmektedir (AATUHK. m.66/II)²⁷. Ancak, alacaklı kamu idaresi, üçüncü kişinin istihkak iddiasını reddederse veya sözkonusu iddia, alacaklı kamu idaresinin sessiz kalmasına rağmen, kamu borçlusu tarafından reddedilirse, tahsil dairesi, üçüncü kişiye, *yedi gün içinde mahkemeye başvurmasının gerekli olduğunu bildirir*. Süresinde dava açmayan üçüncü kişi istihkak iddiasından vazgeçmiş sayılır (AATUHK. m.66/III). Bu durumda haczedilen mallar hakkında takip işlemlerine devam edilmesi mümkündür.

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da, kamu borçlusunun, üçüncü kişinin istihkak iddiasına ne kadar süre içerisinde itiraz edebileceğine ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Kanunun istihkak iddialarına ilişkin hükümleri dikkate alındığında, kanun koyucunun, bu halde de, süreyi *yedi gün* olarak kabul ettiğini düşünmek mümkündür. Buna göre, kamu borçlusu, keyfiyetin kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren yedi gün içinde, üçüncü kişinin istihkak iddiasına itiraz edebilme imkânına sahiptir²⁸.

²⁶ Candan, s. 386.

²⁷ Dş. 4. D. 23.1.1983 gün ve E.1982/1600, K.1983/290, (Candan, s. 386 dp. 398).

²⁸ Candan, s. 386.

İstihkak davasının, adli yargı düzenine mensup mahkemelerde açılması gerekir. Üçüncü kişinin bu süre içerisinde görevli mahkemeye başvurup istihkak davası açmaması halinde, mal, kamu borçlusuna ait sayılır ve kamu alacağı için haczedilmesi ve usulüne uygun olarak paraya çevrilip kamu alacağının tahsil edilmesi mümkündür.

ç. Kamu Borçlusu ile Birlikte İkamet Edenler Tarafından İleri Sürülmesi

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 67'nci maddesinin hükümleri, istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişinin borçlu ile ikamet ediyor olmaması halinde, uygulanabilir niteliktedir. İstihkak iddiasında bulunan üçüncü kişi, kamu borçlusu ile birlikte ikamet ediyor ise, mal kamu borçlusu elinde kabul edilir ve istihkak iddiası hakkında Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 67'nci maddesine göre değil, 66'ncı maddesine göre işlem yapılır. Bu itibarla, istihkak davası açması gereken, kamu borçlusu ile birlikte oturan ve istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişidir.

Kamu borçlusuyla üçüncü kişinin haczedilen malı birlikte elde bulundurmaları mümkündür. Örneğin, kamu borçlusu ile birlikte oturan eş ve çocukların ya da başka kimselerin haczedilen mal üzerinde hak iddia etmeleri durumunda borçlunun eş veya çocukları ya da diğer kimseler üçüncü kişi durumundadır. Bu durumda, malın kimin elinde sayılacağı konusunda Kanunda açık hüküm bulunmamaktadır. Buna göre, borçlu ile birlikte ikamet etmekte olan kişiler tarafından istihkak iddiasında bulunulması halinde, mal borçlunun elinde sayılmaktadır (AATUHK. m.67/II). Başka bir deyişle, bu durumda ileri sürdükleri istihkak iddiasının dayanağı olan hakkı dava açarak isbat etme yükü kamu borçlusu ile birlikte oturan ve üçüncü kişi sayılan kişilere düşmektedir²⁹.

Yargıtay, bu konuyu düzenleyen Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 67'nci maddesinin ikinci fıkrasının

²⁹ Dönmez, s. 180.

amacına göre geniş yorumlanması gerektiğine işaret ederek, bu hükmün sadece borçlu ile birlikte ikamet eden kişilere değil, borçlunun istihkak iddiasında bulunan davacıya ait bir yerde oturması halinde de uygulanacağını belirtmiştir. Gerçekten, kanun metninin yazılış tarzına bakılmaksızın, bu hüküm, hacze itiraz edenin borçlu ile birlikte oturan bir kimse olduğu bütün durumlar hakkında kabul edilmiştir. Yargıtay'a göre, hacizli mala yönelik istihkak iddiasına ilişkin sınırlandırıcı hükümlerin borçluların alacaklıdan mal kaçırmak üzere girişecekleri tertipleri önleme amacını güttüğü düşünülürse, buradaki kanun hükmünün geniş anlamda yorumlanması, kanun koyucunun amacına uygun düşer. Bu itibarla, bu konudaki kanunî karinenin aksinin, yani malın borçlunun elinde olmadığına ispatı için, kuvvetli deliller aramak ve bu açıdan hâkimin takdir yetkisinin sınırlı olduğunu kabul etmek doğrudur³⁰.

3. Üçüncü Kişi Elinde Haczedilen Mallar Hakkında İstihkak İddiaları

Haczedilen mal, kamu borçlusunun elinde değil de, o mal üzerinde mülkiyet veya rehin hakkı iddia eden üçüncü kişinin elinde bulunuyorsa, haczi yapan memur keyfiyeti haciz tutanağına geçirir ve malın kamu borçlusuna ait olduğu iddiasında bulunan tahsil dairesi istihkak iddiasını alacaklı kamu idaresine bildirir. (Keyfiyet kendisine bildirilen) alacaklı kamu idaresi, bildirme tarihinden itibaren *onbeş gün* içinde dava açmadığı takdirde istihkak iddiası kabul edilmiş sayılır (AATUHK. m.67/I)³¹. Bu takdirde, o malın haczedilmesi mümkün değildir.

³⁰ Yrg. HGK. 29.12.1965 gün ve E.1965/666, K. 1965/481, (RKD. 1966, S. 7, s. 128).

³¹ "... satılan aracın eski sahibi ...'un kesinleşen vergi borçlarının 6183 sayılı Kanun uyarınca cebren tahsili amacıyla, noter kati satış sözleşmesiyle satın aldığı, ancak trafik kayıtlarında hâlâ satıcı üzerinde görünen araca haciz konulduğunu öğrenen davacının, aracın kendisine ait olduğu, haczin kaldırılması gerektiği yolunda yaptığı başvurusunun reddedildiği anlaşılmıştır./

Kamu borçlusuna ait olduğu düşünülerek üçüncü kişi elindeki bir malın haczedilmesi halinde, üçüncü kişinin mülkiyet ve/ya da rehin hakkına dayanan istihkak iddiasına karşı dava açarak hacizli malın mülkiyetinin kamu borçlusuna ait olduğu ya da üçüncü kişinin bir rehin hakkına sahip bulunmadığını isbat yükü kamu alacaklısına düşmektedir. Çünkü, mülkiyet karinesinden bu durumda malı elinde bulunduran üçüncü kişi yararlanmaktadır. Bu durumda davanın, malın herhangi bir takyid olmaksızın kamu borçlusuna ait olduğunu iddia eden alacaklı kamu idaresi tarafından açılması gerekir. Acaba bu dava bir istihkak davası mıdır; menfi tesbit davası mıdır; yoksa tasarrufun iptali davası mıdır? Ya da hepsine ait unsurlar içeren başka bir dava türü müdür? Bu sorunun cevaplanması gerekmektedir.

Üçüncü kişinin istihkak iddiasını kabul etmeyen alacaklı kamu idaresinin, keyfiyetin kendisine bildirildiği tarihten itibaren onbeş gün içerisinde açması gereken davanın *menfi tesbit davası*³² mı, yoksa *tasarrufun iptali davası*³³ mı olduğu tartışmalıdır. Şüphesiz, haczedilen mal üzerinde üçüncü kişinin mülkiyet ve/ya da rehin hakkı olduğu iddiasının aksinin ileri sürülmesi, açılan davanın menfi tesbit davası niteliğini düşündürmektedir. Ancak, dava sonucu verilecek olan

Olayda davacının hacze konu edilen araç üzerinde mülkiyet iddiasında bulunmasına karşın, vergi dairesi müdürlüğünce bu bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde dava açılmadığı sabit bulunmakla davacının mülkiyet iddiasının idarece kabul edilmiş sayılacağı ... yasa maddesi hükmü gereği olduğundan, haciz işlemine karşı açılan davayı kabul eden vergi mahkemesi kararı sonucu itibarıyla yerinde görülmüştür". (Dş. 3. D. 21.4.1998 gün ve E.1997/597, K.1998/1321, Özbacı, s. 700-701).

³² Eriş, s. 314; Dönmez, s. 180; Gerçek, Kamu Alacakları, s. 218. Kamu icra hukukunda menfi tesbit davası hakkında geniş bilgi için bkz. Yusuf Karakoç, "Kamu İcra Hukukunda Menfi Tesbit Davası", (Halûk KONURALP Anısına Armağan, C. 2, Yetkin Yayınları, s. 219-261).

³³ Candan, s. 387. Kamu icra hukukunda tasarrufun iptali davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yusuf Karakoç, "Kamu İcra Hukukunda Tasarrufun İptali Davası", (Prof. Dr. Muallâ Öncel Armağan, Ankara 2009, s. 375-426).

kararın menfi tesbit niteliği taşıması bu davanın teknik anlamda bir menfi tesbit davası olarak nitelendirilmesini gerektirmemelidir. Kamu icra hukukunda ayrıca ve özellikle düzenlenmiş bulunan *menfi tesbit davasının* burada sözü edilen ve kamu alacaklısı tarafından açılması gereken dava ile bir ilgisinin bulunmadığı bilinmelidir. O halde, acaba idare, üçüncü kişinin istihkak iddiasına karşı *tasarrufun iptali davası* mı açmaktadır ya da açmalıdır. Bu konunun irdelenmesi gerekir. Tasarrufun iptali davasının açılması nedenleri bu davada var mıdır? Bu konuların her somut olay bağlamından irdelenmesi gerekir.

İstihkak iddiasına dayanılarak açılan dava ile tasarrufun iptali davasının aynı dava olduğu kabul edilemez. Çünkü, her iki davanın konusu, nedenleri, dava açma süre ve süreçleri farklıdır. Ancak, alacaklı kamu idaresi, şartları var ise, üçüncü kişinin istihkak iddiasına karşı tasarrufun iptali davası açmak ve üçüncü kişi lehine var olduğu iddia edilen tasarrufun iptalini sağlamak suretiyle kamu alacağının tahsil edilmesi yoluna gidebilir.

Sicilde var olan bir kayıt için, lehine kayıt bulunan şahsın istihkak iddiasında bulunmasına gerek olmadığından, onun lehine istihkak iddiasında bulunulması da gereksizdir. Tescile tâbi olmayan mal ve alacaklarla ilgili haciz işlemi ise, haciz ihbarnamesi gönderilmek suretiyle yapılmakta olduğundan, aksini iddia edenin, yani malın yedinde, borcun zimmetinde olmadığını iddia edenin istihkak iddiasında bulunması değil, menfi tesbit davası açması gerekir.

C. Davanın Tarafları

1. Genel Olarak

Haczedilen mal hakkında ileri sürülen istihkak iddiasına dayanarak açılacak olan istihkak davasında dava açma yükünün kime ait olacağı haczedilen malın kamu borçlusunun veya üçüncü kişinin elinde bulunup bulunmamasına göre değişmektedir. Bu itibarla,

istihkak davası açma konusunun iki yönden ele alınması gerekmektedir. İstihkak davası açma yükü;

- Borçlu elinde haczedilen mallarla ilgili olarak, istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişiye;
- Üçüncü kişi elinde haczedilen mallarla ilgili olarak, istihkak iddiasını kabul etmeyen alacaklı kamu idaresine düşmektedir.

Kamu borçlusunun istihkak iddiasında bulunma hakkı olmasına rağmen, istihkak davası açma hakkı bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, kamu borçlusunun, elinde haczedilen mal üzerinde üçüncü kişinin mülkiyet ve/ya da rehin hakkı olduğu gerekçesiyle üçüncü kişi lehine istihkak iddiasında bulunması mümkün ise de, istihkak davası açma hakkı yoktur. Buna karşılık, istihkak davası açma hakkı, istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişi ile kamu alacaklısına aittir. Başka bir deyişle, üçüncü kişinin hem istihkak iddiasında bulunma hem de bu iddiaya dayanarak istihkak davası açma hakkı vardır. Alacaklı kamu idaresinin istihkak davası açma hakkı olmasına rağmen, istihkak iddiasında bulunması sözkonusu değildir. Çünkü, tahsil dairesi tarafından kamu borçlusuna ait olduğu düşünülerek üçüncü kişinin elinde bulunan bir malın haczedilmesi halinde, üçüncü kişi herhangi bir itirazda bulunmazsa, mal paraya çevrilip kamu borçlusunun borcu tahsil edilebilmektedir. Buna karşılık, üçüncü kişi bu hacze itiraz ederse, yani elindeki malın maliki ve/ya da bu mal üzerinde rehin hakkı sahibi olduğu yönünde bir istihkak iddiasında bulunursa, bu iddianın gerçeğe uygun ve malın üçüncü kişiye ait olmadığını ya da üçüncü kişinin mal üzerinde rehin hakkı bulunmadığını ortaya koymak için alacaklı kamu idaresi istihkak davası açmak zorundadır.

2. Malın Kamu Borçlusu Elinde Haczedilmesi Halinde

İstihkak davasının tarafları, davanın kimin tarafından açılması gerektiğine bağlı olarak değişmektedir. Eğer mal, borçlunun elinde

haczedilmiş ve üçüncü kişi istihkak iddiasında bulunmuş ise, bu durumda davacı, istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişi; davalı ise, mal elinde haczedilen kamu borçlusudur. Zilyetlik karinesinden yararlanamadığı için, dava açma yükü istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişiye yüklenmiştir³⁴. Başka bir deyişle, borçlu elinde haczedilen mallar konusunda üçüncü kişiler tarafından ileri sürülen istihkak iddialarının tahsil dairesi ve/ya da kamu borçlusu tarafından reddedilmesi halinde dava açma külfetinin üçüncü kişiye düşmesinin temelinde zilyetliğin mülkiyete karine oluşturması ilkesi yatmaktadır. Nitekim, Türk Medeni Kanunu'na göre, "taşınırın zilyedi onun maliki sayılır" (TMK.m.985). Ancak, bu aksi isbatlanabilir bir karinedir. İsbat yükü doğal olarak karinenin aksini iddia eden üçüncü kişiye düşmektedir. Üçüncü kişi de haczedilen malın kendisine ait olduğunu hukuk mahkemesinde süre içinde açacağı istihkak davasında isbatlayabilir. Söz edilen davanın, hukukî niteliği bakımından *müsbet tesbit davası* olduğu ileri sürülmektedir³⁵.

Hacizli malı haciz tarihinden sonra satın alan bir kimsenin istihkak iddiasında bulunması mümkün değildir. Dolayısıyla, böyle bir kimsenin haciz işleminin iptali talebiyle açtığı davada, haciz tarihinde haczedilen malın maliki üçüncü şahıs sıfatını taşıması nedeniyle menfaat ilişkisinin varlığından da söz edilemez³⁶.

3. Malın Üçüncü Kişi Elinde Haczedilmesi Halinde

Mal üçüncü kişi elinde haczedilmişse, zilyetlikten kaynaklanan mülkiyet karinesinden malı elinde bulunduran üçüncü kişi yararlandığından, davayı alacaklı kamu idaresi açması gerekmektedir. Dolayısıyla, bu durumda davacı alacaklı kamu idaresidir. Davalı ise, mal elinde haczedilen üçüncü kişidir. Çünkü, zilyetlikten kaynaklanan mülkiyet karinesinden malı elinde bulunduran üçüncü kişi

³⁴ Bulutoğlu, s. 512.

³⁵ Dönmez, s. 179; Gerçek, Kamu Alacakları, s. 217.

³⁶ Dş. 4.D. 12.10.1987 gün ve E.1987/1924, K.1987/2833, (İspir, s. 392-394).

yararlandığından, dava açma yükü alacaklı kamu idaresine düşmektedir³⁷. Başka bir deyişle, bu durumda genel hükümlere paralel olarak *zilyetliğin mülkiyete karine olduğu* varsayımından hareket edilerek malı elinde bulunduran üçüncü kişilerin hakları korunmaktadır. Ancak, Yargıtay'a göre, dava açma külfeti alacaklı kamu idaresine yüklenmiş ise de, üçüncü kişinin dava açmasını yasaklayan bir kanun hükmü bulunmadığından, kanunda belirtilen sürelere uymak kaydıyla, üçüncü kişi de istihkak davası açabilir³⁸. Oysa, malın üçüncü kişinin elinde haczedilmesi halinde, üçüncü kişinin dava açmasını engelleyen bir kanun hükmü yoksa da, dava açma zorunluluğunu getiren bir kanun da yoktur. Aksine, kanunun açık hükmü gereği bu tür durumlarda davanın alacaklı kamu idaresi tarafından belirlenen süre içerisinde açılması; açılmadığı takdirde istihkak iddiasının kabul edilmiş sayılması gerekir. Kaldı ki, mal elinde haczedilen üçüncü kişinin istihkak davası açmasında hukukî yararı bulunmadığından açılan davanın bu nedenle, yani hukukî yarar yokluğu nedeniyle reddi gerekmektedir.

Ç. Dava Nedenleri

Davanın kimin tarafından açıldığına bağlı olarak dava nedenleri farklılık göstermektedir. Üçüncü kişinin, kamu borçlusunun elinde haczedilen malın sahibinin/malikinin kendisi olduğunu ya da kamu borçlusuna ait mal üzerinde kendi lehine rehin/ipotek hakkı tesis edildiğini iddia etmesi halinde, dava, üçüncü kişinin mülkiyet ve/ya da rehin hakkına dayanılarak açılmaktadır. Başka bir deyişle, bu durumda dava nedenini, üçüncü kişinin mülkiyet ve/ya da rehin hakkı iddiası oluşturmaktadır.

Malın üçüncü kişinin elinde haczedilmesi ve üçüncü kişinin istihkak iddiasına karşı davayı alacaklı kamu idaresinin açması

³⁷ Bulutoğlu, s. 514.

³⁸ Yrg. HGK. 11.11.2009 gün ve E.2009/15-462, K.2009/509, (YKD., C. 36, S. 4, Nisan 2010, s. 592-596).

halinde, haczedilen malın üçüncü kişinin elinde olmasına rağmen, bu malın kamu borçlusuna ait olduğu, dolayısıyla bu malın paraya çevrilerek kamu alacağının tahsil edilmesi gerektiği iddiasına dayanarak dava açacaktır.

D. Görevli ve Yetkili Mahkeme

İstihkak davalarına bakmaya haczi yapan tahsil dairesinin bulunduğu mahal mahkemesi yetkilidir³⁹. İstihkak davalarının diğer işlere öncelikle görülmesi gerekir (AATUHK. m.68/1). Buna göre, hem üçüncü kişinin hem de alacaklı kamu idaresinin açtığı istihkak davası adli yargıda görülmektedir⁴⁰. Çünkü, istihkak iddiası özel hukuktan kaynaklanan bir uyuşmazlık konusudur.

İstihkak davası, haczi yapan tahsil dairesinin bulunduğu yer mahkemesinde açılır. Kanunda sözü edilen mahkeme deyimi, Adli Yargı Düzenine mensup hukuk mahkemelerini ifade etmektedir⁴¹. İstihkak davasının, idarî yargı organlarında açılması; idarî yargı organlarının görevine giren davalara, istihkak iddialarının konu edilmesi mümkün değildir. Çünkü, istihkak davasının dinlenebilmesi

³⁹ “6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 68. Maddesinde, bu kanuna dayalı olarak açılan istihkak davalarına bakmaya haczi yapan tahsil dairesinin bulunduğu mahal mahkemesinin صلاحیةتلی olduğu öngörülmüştür. Maddedeki mahal mahkeme deyimi davanın değerine göre Asliye veya Sulh Mahkemesidir. Görevle ilgili hususu hâkimin re’sen göz önünde bulundurması zorunludur”. (Yrg. 15 HD. 13.9.1989 gün ve E.****/1517, K.1989/2836, Özbacı, 708-709). Ayrıca bkz. Yrg. 21. HD., 28.4.2003 gün ve E.2003/2900, K.2003/3908, (Muşul, s. 211); Dş. 3. D. 16.1.1990 gün ve E.1989/4166, K.1990/82, (Candan, s. 389 dp. 402).

⁴⁰ “Hacze karşı istihkak davalarının adli yargı yerinde görülerek sonuçlandırılması gerekeğinden, davanın haczin iptali davası olarak nitelenmesi ve vergi mahkemesince sonuçlandırılması yasaya uygun değildir”. (Dş. VDDGK. 3.6.1994 gün ve E.1994/98, K.1994/210, Özbacı, s.707).

⁴¹ Dş. 7. D. 13.10.2005 gün ve E.2002/1358, K.2005/2434, (Candan, s. 388 dp. 399).

için, genel mahkemede açılması zorunludur⁴². Bununla birlikte, Danıştay dava dairelerinin istihkak iddiası niteliğindeki iddialarla açılan davalara baktıkları da olmaktadır⁴³.

⁴² "Haczedilen mallara karşı istihkak iddiasıyla üçüncü kişiler tarafından açılan davaların, 6183 sayılı Kanununun 68'inci maddesi uyarınca, haczi yapan tahsil dairesinin bulunduğu yerdeki adli yargı yerinde açılması gerektiği hk." (Dş. 7.D. 1.6.1988 gün ve E.1988/18, 1988/1616, *Candan*, s. 388 dp. 400); "Belediyeden ihale yoluyla satın alınan taşınmaz üzerine, taşınmazın tapuya tescilinden önce, belediyenin vergi borçlarından dolayı konulan haciz işlemine karşı açılan davanın, 6183 sayılı Kanuna göre tesis edilen haciz işleminin unsurlarındaki hukuka aykırılıklar bulunduğu iddiasıyla değil, malik sıfatına dayanılarak açılmış bulunması ve davacının vergi borcuna nazaran üçüncü kişi durumunda olması karşısında; taşınmaz mülkiyetinin intikal şekli ve zamanı ile önceki malikin borcu nedeniyle tapu kayıtlarına konulmuş olan haciz şerhinin taşınmazın yeni maliki olan davacıya etkisinin değerlendirilmesini gerektiren uyumsuzluğun, taşınmaz mülkiyeti ile ilgili olması sebebiyle adli yargı yerlerinin görevine girdiği hk." (Dş. VDDGK. 30.1.2004 gün ve E.2003/274, K.2004/10, (*Candan*, s. 388 dp. 400); "Almış olduğu taşıt üzerine eski malikin vergi borcu sebebiyle konulan haciz işleminin kaldırılması istemiyle davacı tarafından açılan davanın çözümünün, taşınır mülkiyetinin intikal şekli ve zamanı ile önceki malikin borcu nedeniyle trafik sicil kaydına konulmuş olan haciz şerhinin aracın yeni maliki olan davacıya etkisinin değerlendirilmesini gerektirdiğinden; taşınır mal mülkiyeti ile ilgili uyumsuzluğun, adli yargının görevine girdiği hk." (Dş. VDDK. 11.3.2005 gün ve E.2004/200, K.2005/32, *Candan*, s. 388 dp. 400); "Oğlunun vergi borcundan dolayı kendi evine konulan haczin iptalini isteyen davacının açmış olduğu davanın, istihkak iddiasına dayanması sebebiyle, adli yargı yerinde açılması gerektiği hk." (Dş. 4.D. 7.4.1988 gün ve E.1987/2202, K.1988/1266, *Candan*, s. 388 dp. 400); "Fabrikanın kiracısının ödenmeyen vergi borçlarından dolayı, fabrikanın maliki bulunan davacının fabrikada bulunan mallarına konulan haczin iptali istemiyle açılan davanın istihkak iddiasına dayanması sebebiyle, adli yargı yerinde açılması gerektiği hk." Dş. 3. D. 14.3.1995 gün ve E. 1994/3639, K.1995/1266, *Candan*, s. 388 dp. 400), "Başka şirket adına alınan haciz kararının kendi mallarına uygulanmasının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla davacı şirket tarafından açılan davanın istihkak iddiasına dayandığı ve bu

nedenle adli yargı yerinde açılması gerektiği hk." Dş. 4. D. 29.5.1991 gün ve E.1990/4206, K.1991/2013, **Candan**, s. 388 dp. 400); "Başkası adına alınan haciz kararının uygulandığı taşıtın kendisine ait olduğu iddiasının, istihkak iddiası olduğu, davanın adli yargı yerinde açılması gerektiği hk." Dş. 7.D. 28.1.2002 gün ve E.2000/6410, K.2002/281, **Candan**, s. 388 dp. 400); "Kamu borçlusunun evinde bulunan menkul malın arnesine ait olduğu yolundaki iddianın, istihkak iddiası olduğu; davanın, adli yargı yerinde açılması gerektiği hk." (Dş. 4.D. 15.6.1989 gün ve E.1987/3280, K.1989/2844, **Candan**, s. 388 dp. 400); "Karı-koca arasında geçerli mal rejiminin istihkak iddiasına esas olan mülkiyet hakkının durumunu da etkileyecek olması nedeniyle, bu konudaki iddianın adli yargı yerinde açılacak istihkak davasında incelenebileceği hk." Dş. 4. D. 13.9.1985 gün ve E.1985/1833, K1985/2108, **Candan**, s. 388 dp. 400); "Haczedilen mal üzerindeki mülkiyet iddiasının, adli yargıda açılacak istihkak davasında ileri sürülmesi gerektiği hk." Dş. 9. D. 14.9.1991 gün ve E.1989/3290, K.1991/411, **Candan**, s. 388 dp. 400).

- ⁴³ "Noter senedi ile almış olduğu taşıta, taşıtın eski malikinin vergi borcunun tahsili amacıyla konulan haciz işleminin iptali istemiyle dava açmakta, yeni malikin menfaatinin bulunduğu hk." Dş. 4.D. 27.11.1998 gün ve E.1998/1854, K.1998/4648, **Candan**, s. 389 dp. 401); "Davacı ile ilişkisi bulunmayan kişinin vergi borçlarının tahsili amacıyla davacının mallarına konulan haczin iptali istemiyle idari dava açılabilir; istihkak iddiasının adli yargıda açılması gerektiği gerekçesiyle davayı görev yönünden reddeden vergi mahkemesi kararında isabet bulunmadığı hk." (Dş. 4. D. 26.2.1988 gün ve E.1997/5788, K.1998/621, **Candan**, s. 389 dp. 401); "Anonim şirketin ortağının vergi borçlarından dolayı anonim şirketin mallarına haciz konulamayacağı hk" (Dş. 3. D. 16.3.1995 gün ve E.1994/5479, K.1995/1062, **Candan**, s. 389 dp. 401); "İcra müdürlüğünden satın almış olduğu taşıtın bu tarihten önceki döneme ve eski malikine ait olan motorlu taşıtlar vergisinden dolayı satış tarihinden sonra taşıt üzerine haciz konulamayacağı hk." (Dş. 3. D. 29.3.1995 gün ve E.1993/5033, K.1995/994, **Candan**, s. 389 dp. 401); "Eşinin vergi borcunun tahsili amacıyla davacının evine haciz konulamayacağı hk" (Dş. 4.D. 13.10.2003 gün ve E.2003/1733, K.2003/2369, **Candan**, s. 389 dp. 401); Aynı dairenin benzer konuda aksi yönde bir kararı için bkz. "Oğlunun vergi borcundan dolayı kendi evine konulan haczin iptalini isteyen davacının açmış olduğu davanın, istihkak iddiasına dayanması sebebiyle, adli yargıda yerinde açılması gerektiği hk." (Dş. 4. D. 7.4.1988 gün ve E.1987/2202, K.1988/1371, **Candan**, s. 389 dp. 401).

İdarî bir faaliyete ilişkin de olsa idarenin belirli bazı işlemleri hakkında kanunda adlî yargının görevli kılınmasına bir engel bulunmamaktadır. Nitekim, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 68'inci maddesinde, istihkak davalarına bakmaya haczi yapan tahsil dairesinin bulunduğu mahal mahkemesinin yetkili olduğu hükmüne yer verilmektedir. 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'dan önce, bu maddede sözü edilen mahkeme, hukuk mahkemesi olarak kabul edilmiş ve uygulama bu yönde gelişmiştir. Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un uygulanmasından doğan uyuşmazlıkların vergi mahkemelerince çözümleneceğine ilişkin 6'ncı maddesinin (b) bendi, bu hükmü değiştirmekte, daha önceki mevzuat gereği itiraz komisyonlarınca ve bazı hallerde Danıştay tarafından çözümlenen Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un uygulanmasından doğan ödeme emri, ihtiyatî haciz, (ihtiyatî tahakkuk), haciz işlemleri gibi uyuşmazlıkların vergi mahkemeleri tarafından çözümlenmesini hükme bağlamaktadır. İdarî yargı yerlerinin genel görevli olduğu idarî eylem ve işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında kanunda özellikle vergi mahkemelerinin görevli olduğunu açıklayan bir hükme yer verilmesine gerek yoktur. Dolayısıyla, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 68'inci maddesinde *vergi mahkemesi* amaçlandığı takdirde, madde metninde *mahkeme* sözcüğünün belirtilmesine ihtiyaç kalmamaktadır. Bu itibarla, özel mülkiyet hakkının korunması ile ilgili davalarda hukuk mahkemelerinin görevli olması genel kuralının doğal bir sonucu olarak, bu hükümle, istihkak davalarında adlî yargının görevli kılındığının kabulü gerekmektedir⁴⁴.

⁴⁴ Dş. 4.D. 27.11.1985 gün ve E.1985/1604, K.1985/3152, (Özbalcı, s. 707-708).
«2576 Sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanununun 6. Maddesinin 1. Fıkrası (b) bendinde Vergi Mahkemeleri, 6183 sayılı Amme Alacaklarının

İstihkak iddiaları, bir özel hukuk ilişkisine dayanmakta olduğundan ve mülkiyet uyuşmazlığı içerdiğinden, bu tür davaların hukuk mahkemesinde görülmesi gerekir. Dolayısıyla, kamu icra hukuku uygulamaları esnasında ortaya çıkan istihkak iddialarına dayanan uyuşmazlıkların çözüm yeri adli yargı, yani hukuk mahkemeleridir. Haczedilen malın değerine göre, bu uyuşmazlığa ya sulh hukuk mahkemesi ya da asliye hukuk mahkemesinin bakması gerekmektedir⁴⁵.

Haczin, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 5'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca niyabeten (doğrusu istinabe olacak) yapılmış olması, yetkili mahkemeyi değiştirmez. Başka bir deyişle, yetkili mahkemenin, istinabe edilen tahsil dairesinin bulunduğu yere göre değil, istinabe eden tahsil dairesinin bulunduğu yere göre belirlenmesi gerekir⁴⁶. Fakat, bir gayrimenkul mal hakkında ileri sürülen istihkak iddiasına dayanan istihkak davasının gayrimenkul malın bulunduğu yer mahkemesinde açılması gerektiği düşünülebilir. Ancak, istihkak davasının niteliği ve işlevi dikkate alındığında, davanın gayrimenkulün bulunduğu yerde açılmamasının herhangi bir sakıncasının olmadığı anlaşılmaktadır.

Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulamasından doğan uyuşmazlıkları çözümler demekte ise de, bu yasa genel bir yasa ve 6. Maddenin 1. fıkrasının (b) bendindeki yetki de genel nitelikte bir yetkidir. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun da, özel bir yasa ve bunun 68. Maddesinin 1. fıkrasındaki yetki özel bir yetki niteliğindedir». (Yrg. 15. HD. 6.3.1989 gün ve E.1988/4884, K.1989/1031, Özbacı, s. 710).

⁴⁵ Bkz. **Berkin**, s. 288. «6183 Sayılı Yasaya göre yapılan icra takiplerine dayalı istihkak davalarının aynı yasanın 68. Maddesi hükmü gereği dava değerine göre Sulh Hukuk veya Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülmesi gerekir. Görev konusu kamu düzenine ilişkin bulunduğu hâkimin bu hususu yargılamanın her aşamasında görevi nedeniyle re'sen göz önünde bulundurması zorunludur». (Yrg. 21. HD. 28.1.2003 gün ve E.2002/10204, K.2003/514, **Muşul**, s. 206-207). Ayrıca bkz. Yrg. 29.2.2000 gün ve E.2000/1679, K.2000/1699, YKD., Eylül 2000, S. 9, s. 1418).

⁴⁶ Bkz. ve karşı. **Candan**, s. 389.

İstihkak iddiasına konu teşkil eden mallar üzerine alacaklı kamu idaresi tarafından ihtiyatî haciz uygulanması halinde, ihtiyatî haczin kaldırılmasında görev ve yetki, genel/adli mahkemeye değil, vergi mahkemesine aittir (AATUHK. m.15/1). Bu sonuç, Yargıtay tarafından da benimsenmektedir. Bu konuda genel mahkemelerin görevli ve yetkili olmadığını belirten Yargıtay'a göre, tahsil dairelerince uygulanan ihtiyatî haczin istihkak iddiasına dayanılarak kaldırılması için, 'işin esası incelenerek bu nitelikte karar verilebilmesi, mahkemenin görevli bulunmasına bağlıdır ki, bu yönün doğrudan doğruya (re'sen) gözönünde tutulması kamu düzeninin gereğidir'./Vergi borcu nedeni ile haczedilen mallar için istihkak iddialarının genel mahkemelerde inceleneyeceği Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 68'inci maddesinde belirtilmektedir. Ancak, bu hükümdeki istihkak iddiasına konu olan mallara uygulanan haciz, ihtiyatî değil, icraî hacizdir. Bu husus, aynı kanunun 62'nci maddesinde de açıklanmaktadır. Yine aynı kanunda, bir tedbir niteliğinde olan ihtiyatî haczin uygulandığı mallar üzerinde ileri sürülecek istihkak iddialarının genel mahkemelerde görüleceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiş, bilakis 15'inci madde ile aksine bir hüküm sevk edilmiştir. Bu açıklamalar, 'ihtiyatî haczin uygulanması durumunda, istihkak iddialarının genel mahkemelerde değil, idare yerinde ileri sürülebileceğini', bu konuda adli yargının görevli bulunmadığını ortaya koymaktadır⁴⁷.

E. Dava Açma Süresi

İstihkak davasının kimin tarafından açıldığına bağlı olarak, dava açma süresi farklılık göstermektedir. Üçüncü kişi tarafından açılan istihkak davasında dava açma süresi, tahsil dairesinin, alacaklı kamu idaresinin üçüncü kişinin istihkak iddiasını reddettiğini üçüncü kişiye tebliğ tarihinden itibaren *yedi gündür* (AATUHK. m.66/III). İstihkak davasının alacaklı kamu idaresi tarafından açılması halinde

⁴⁷ Bkz. Yrg. 15. HD., 18.5.1977, (YKD, 1978, S. 3, s. 425).

dava açma süresi *onbeş gündür* (AATUHK. m.67/I). Bu süre, üçüncü kişi elinde bulunan bir malın kamu borçlusuna ait olduğu düşünülerek haczedilmesi üzerine üçüncü kişinin bu mal hakkında istihkak iddiasında bulunduğu tahsil dairesi tarafından alacaklı kamu idaresine bildirilmesi tarihinden itibaren başlamaktadır.

Dava açma süresinin, istihkak davasının, üçüncü kişi tarafından açılması halinde yedi gün⁴⁸, alacaklı kamu idaresi tarafından açılması halinde ise, onbeş gün olmasının amacının, kamu alacağının korunması amacıyla alacaklı kamu idaresi lehine kolaylık sağlamak olduğu düşünülebilir⁴⁹.

Burada, ilk derece mahkemesinin verdiği karara karşı kanun yoluna başvurulması durumunda hangi sürenin esas alınacağı

⁴⁸ "...istihkak iddiasının tahsil dairesince reddinin üçüncü şahıs davacıya tebliğinden sonra, 7 gün içinde mahkemede istihkak davası açma süresi işlemeye başlar. Olayda daha bu işler yapılmadığına ve davacıya istihkak iddiasının reddine ilişkin bir bildirim olmadığına göre, istihkak davası için aranan 7 günlük süre henüz işlemeye başlamamıştır. Davada İİK'nun 97. maddesi hükmünün ve oradaki sürelerin uygulama yeri yoktur. Bu nedenlerle mahkemenin davanın süresinde açıldığını kabul ile sav ve savunma çerçevesinde yanların delillerini toplayarak oluşacak sonuca göre uyuşmazlığı çözmesi gerekirken, davayı süre yönünden reddi yasaya aykırı olmuştur". Yrg. 15.HD. 15.4.1982 gün ve E.1982/681, K.1982/890, (Gülseven, s. 443-445); "...haciz işleminin öğrenildiği ... tarihinden itibaren 7 günlük süre geçtikten sonra ileri sürülecek istihkak iddiasının dinlenilmesi mümkün değildir". Dş. 4.D. 10.4.1997 gün ve E.1996/4964, K.1997/1197, (Gülseven, s. 442-443); "Kamu alacaklarıyla ilgili hacizlerden kaynaklanan istihkak davası Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 66'ncı maddesinde öngörülen prosedür işletilmeden doğrudan mahkemeye başvuru olarak açılabilirse de, davanın anılan kanunun 66'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen 7 günlük dava açma süresi içinde açılması gerekir. Mahkemece re'sen (kendiliğinden) gözönünde bulunudurulması gereken dava açma süresi haczin öğrenildiği tarihten itibaren başlamaktadır." Yrg.HGK. 03.02.1999 gün ve E.1999/15-48, K.1999/63, (Izm.BD., Yıl: 65, Ocak 2000, S. 1, s. 91-92).

⁴⁹ Bkz. Çelik, s. 202; Taşdelen, s. 134.

konusuna da değinmekte yarar vardır. Kamu alacaklarının takibinde kamu borçlusunun borcundan dolayı açılan istihkak davasının asliye hukuk mahkemesinin görevine girmesi ve genel hükümler doğrultusunda yürütülüp isbatlanması gibi, temyiz süresinin de İcra ve İflas Kanunu'na göre değil, genel hükümlere tâbi olması gerekir. Nitekim Yargıtay, İcra ve İflas Kanunu'nun 363'üncü maddesi uyarınca, davanın 10 günlük temyiz süresine tâbi olması için, uyuşmazlığın sadece takip hukukundan doğması yeterli olmayıp, aynı zamanda icra (tetkik mercii) mahkemesi tarafından karara bağlanması ve anılan maddenin 16'ncı bendinde sayılan dava türlerinden olması gerektiğini belirtmektedir. Yargıtay'a göre, bu konuda ortaya çıkan uyuşmazlık İcra ve İflas Kanunu'nun uygulanmasından değil, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'dan kaynaklanmaktadır. Öte yandan, İcra ve İflas Kanunu'nun 363'üncü maddesinin 16'ncı bendinde belirtilen dava türlerinden hiçbirine benzememektedir. Bu nedenle, olaya İcra ve İflas Kanunu'nun 363'üncü maddesinde belirtilen 10 günlük sürenin değil, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 432'nci maddesinde yer alan 15 günlük sürenin uygulanması gerekir⁵⁰.

III. İSTİHKAK DAVASININ SONUÇLARI

A. Genel Açıklama

İstihkak davası sonucunda verilen kararın kesin hüküm etkisine sahip olup olmadığı tartışmalıdır. Ancak, istihkak davasının amacı taraflar arasındaki hukukî ilişkinin kesin hüküm etkisine sahip olacak şekilde tesbit edilmesi değildir. Aksine bu davanın amacı, üçüncü kişi tarafından istihkak iddiasında bulunulan mal üzerindeki haciz işleminin doğru olup olmadığının belirlenmesidir. Çünkü, haciz işlemi ile üçüncü kişinin, alacaklının alacak hakkından daha öncelikli olan bir hakkına müdahale edilmiş olduğu iddia edilmektedir. Bu

⁵⁰ Yrg. 15.HD., 23.12.1977 gün ve E.1977/2088, K.1977/2337, (İBD., 1978, S. 10-11-12, s. 2011).

itibarla, haciz işleminin doğru olup olmadığının tesbiti için, öncelikle üçüncü kişi tarafından ileri sürülen istihkak iddiasının gerçekten var olan bir hakka dayanıp dayanmadığının ön sorun olarak çözümlenmesi gerekir. Bir davada mahkemenin ön sorun hakkındaki tesbitinin kesin hüküm oluşturması mümkün değildir. Çünkü, ön sorunun tesbiti hüküm fıkrasında değil, sadece gerekçede yer almaktadır. Şüphesiz, ön sorunun tesbitinin ilgili bulunduğu dava bakımından hüküm ve sonuçları bulunmaktadır. Bu itibarla, istihkak davasında ön sorun olarak, üçüncü kişinin hacizli mal hakkında ileri sürdüğü hakka sahip olup olmadığının tesbiti kesin hüküm oluşturmamaktadır. Çünkü, istihkak davasında asıl incelenmesi ve irdelenip karara bağlanması gereken husus, uygulanan haciz işleminin geçerli olup olmadığıdır⁵¹.

İstihkak davası, haczi yapan tahsil dairesinin bulunduğu mahal mahkemesinde açılır. İstihkak iddiasına konu haczedilen malın değerine göre, asliye veya sulh hukuk mahkemesi davaya bakmakla görevlidir. İstihkak davasına öncelikle ve çalışmaya ara verme döneminde bakılması gerekir. Çünkü, istihkak davaları, yetkili ve görevli mahkeme tarafından, diğer işlere öncelikli olarak görülmesi gereken davalardandır.

Üçüncü kişinin istihkak davasına karşılık olarak, alacaklı kamu idaresi de, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 24'üncü maddesinde belirtilen tasarrufun iptali davası açma hakkını kullanabilir. Bu takdirde, her iki davanın aynı mahkemede görülmesi gerekir.

Açılan istihkak davalarında isbat yükü, lehine karine olan tarafa değil, karşı tarafa aittir. Nitekim, üçüncü kişi elinde haczedilen mallar hakkında açılan istihkak davasında isbat yükü, üçüncü kişi elindeki malın borçluya ait olduğunu iddia eden alacaklı kamu idaresine düşmektedir. Çünkü, davalı konumunda bulunan taraf, mülkiyet karinesinden yararlanmaktadır. Bu karinenin aksini isbat

⁵¹ Bkz. ve karşı. Pekcanitez-Atalay-Sungurtekin Özkan-Özekes, s. 294-295.

etmek, istihkak iddiasında bulunan ve davayı açan tarafa düşmektedir.

İstihkak davasında tarafların, iddia ve savunmalarını her türlü delille isbat etmesi mümkündür.

Dava devam ederken, istihkak iddiasına konu mal üzerindeki haczin kalması halinde, dava konusuz kalır. İstihkak davası sonucunda verilen kararların temyiz edilmesi mümkündür (Bkz. İİK. m.363/I, b.7).

B. Takibin Ertelenmesi

Kamu icra hukukunda üçüncü kişi tarafından istihkak davasının açılması, icra takibini kendiliğinden durdurmamaktadır. Davacı, takibin ertelenmesini mahkemeden isteyebilir. Mahkemenin, mevcut delillerin mahiyetlerinin davacının haklı olabileceğini göstermesi halinde, davacıdan, muhtemel zararları karşılamaya yeterli miktarda, teminat alınmak suretiyle, takibin ertelenmesine karar vermesi mümkündür (AATUHK. m.68/II). Bu takdirde, kamu borçlusunun diğer malları kamu alacağını karşılamaya yetmiyor olsa dahi, üzerinde istihkak iddiasında bulunulan mal paraya çevrilemez. Teminatın, davalının uğrayacağı zarar dikkate alınarak ve Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 10'uncu maddesine uygun olarak belirlenmesi gerekir⁵².

C. Davanın Reddi

Üçüncü kişinin açmış olduğu istihkak davasının reddedilmesi halinde, bu kararlar mal üzerindeki haciz kesinleşir; takibe devam edilmek ve haczedilen mal paraya çevrilmek suretiyle kamu alacağı tahsil edilir.

Üçüncü kişinin açmış olduğu istihkak davasının reddedilmesi halinde ayrıca, daha önce takibin ertelenmesine karar verilmişse,

⁵² Candan, s. 390.

haczedilen malın değerinin yüzde onu oranında tazminata hükmedilmesi gerekir (AATUHK. m.68/III). Bu hüküm ile kamu alacağının asılsız istihkak iddiaları ile sürüncemede bırakılması önlenmek istenmektedir⁵³.

Bu tazminatın, daha önce yatırılmış ise, öncelikle teminattan karşılanması gerekir. İstihkak davasında, takibin ertelenmesine karar verilmemişse, tazminata hükmedilmesi mümkün değildir. Başka bir deyişle, mahkeme tarafından tazminat ödenmesine karar verilebilmesi için, salt sonuçta davanın reddedilmesi yeterli olmayıp, aynı zamanda takibin ertelenmesine karar verilmiş olması da gereklidir⁵⁴. Takibin ertelenmesine karar verilen istihkak davasının reddedilmesi halinde, üçüncü kişi aleyhine tazminata hükmedilmesi için, bunun talep edilmesi şartı aranmamaktadır.

Tazminata kamu alacaklısı lehine ve talep etme şartına bağlı olmaksızın hükmedilmektedir. Açılan istihkak davasının davacının lehine sonuçlanması halinde ise, herhangi bir tazminata hükmedilmesi söz konusu değildir. Oysa, genel icra hukukunda, oranları farklı da olsa, tazminata duruma göre her iki taraf lehine de hükmedilmektedir (İİK. m.97/13, 15).

Açmış olduğu istihkak davası, alacaklı kamu idaresinin aleyhine sonuçlanırsa, yani alacaklı kamu idaresinin açtığı dava reddedilirse, kararın kesinleşmesi üzerine mallar üzerindeki haciz kaldırılıp durumun muhatabına bildirilmesi gerekir.

Ç. Davanın Kabulü

Üçüncü kişinin açmış olduğu istihkak davasının kabul edilmesi, yani istihkak iddiasının yerinde bulunması halinde, istihkak iddiasına konu mal üzerinden haczin kaldırılması gerekir. Kamu icra hukukunda, üçüncü kişinin açmış olduğu istihkak davasının kabulü

⁵³ Bulutoğlu, s. 514.

⁵⁴ Candan, s. 390.

durumunda, üçüncü kişi lehine herhangi bir tazminata hükmedilmesi sözkonusu değildir.

Kamu alacaklısı tarafından açılan istihkak davası sonuçlanıncaya kadar hacizli mallar paraya çevrilemez. Dava, alacaklı kamu idaresinin lehine sonuçlanırsa, haczedilen mallar paraya çevrilerek kamu alacağı tahsil edilir.

GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Kamu alacağının cebren tahsili sürecinin önemli bir aşamasını oluşturan haciz aşamasında, haczedilen malların kamu borçlusuna ait olup olmadığı konusunda uyuşmazlıklar çıkabilmektedir. Bu uyuşmazlıklar, kural olarak, kamu borçlusuna ile üçüncü kişiler arasındaki özel hukuk ilişkisine dayanmaktadır. Haczedilen mallara ilişkin (özel hukuk) uyuşmazlıkların(ın) ihtiyatî haciz ya da normal/kesin haciz uygulamasında ortaya çıkmasının, kural olarak, herhangi bir farklılık yaratması sözkonusu değildir. Bu uyuşmazlıklar çözüme kavuşturulduktan sonra, bir sonraki aşamayı oluşturan haczedilen malların paraya çevrilmesi aşamasına geçilmesi mümkündür. Dolayısıyla, haczedilen malların paraya çevrilmesi aşamasına geçilebilmesinin ön şartı, haczedilen mallar üzerindeki (özel hukuk) uyuşmazlıkların(ın) sona er(diril)mesidir. Aksi halde, kamu borçlusuna ait olmayan, yani üçüncü kişilere ait olan mallar haczedilmiş ve paraya çevrilerek başka birinin borcunun tahsil edilmiş olması mümkün ve muhtemeldir. Böyle bir sonuca yol açmamak için, öncelikle haczedilen malların kamu borçlusuna ait olup olmadığının kesinleştirilmesi ve ondan sonra paraya çevrilip kamu borcunun tahsil edilmesi gerekmektedir.

Kamu alacaklarının haciz yoluyla tahsili sürecinde kamu borçlusuna ait olduğu düşüncesiyle haczedilen mallar üzerinde mülkiyet ve/ya da rehin hakkına dayanarak, malın üçüncü kişiye ait olduğu ya da üçüncü kişinin malın kendisine ait olduğu iddiasını sadece ve yalnızca kamu borçlusuna ya da üçüncü kişi ileri sürebilir. Bunlardan başkasının böyle bir iddiada bulunma hakkı bulunmamaktadır.

Üçüncü kişi istihkak davası veya menfi tesbit davası açarak hak ve/ya da menfaatlerini korumakta; alacaklı kamu idaresi ise, tasarrufun iptali davası yoluyla kamu alacağının tahsilini güvence altına almaya gayret etmektedir. Şüphesiz, bu davaların konusu, nedenleri, bazen tarafları, görevli ve yetkili mahkeme, dava açma süre ve süreçleri, yargılama usûlü ve davanın sonuçları birtakım farklılıklar içermektedir.

Kamu icra hukukunda kamu alacaklarının haciz yoluyla takibi sürecinde ileri sürülen istihkak iddialarına dayanarak açılan davalar, bir tesbit davasıdır. Ancak, sadece takip hukuku açısından sonuçlar doğurmaktadır. Kamu alacaklısının açtığı dava, menfi tesbit davası; üçüncü kişinin açtığı dava ise, müsbet tesbit davası işlevine sahiptir. Ancak, bunların teknik anlamda menfi tesbit davası olarak ifade edilmesi mümkün değildir.

İstihkak iddiası ve buna dayanılarak açılması gereken istihkak davasına ilişkin düzenlemeler, ülkemizde gayrimenkuller hakkında kadastro işlemlerinin tamamlanıp tapu siciline tescilin yapılamadığı; gelişmiş bir kurumsal bilgi paylaşım ağının bulunmadığı dönemde yapıldığından, teknolojide yaşanan gelişmeler karşısında yetersiz ve hatta yer yer gereksiz hale gelmektedir. Kaldı ki, kamu icra hukukuna üçüncü kişiler için *menfi tesbit davası*nın dahil edilmesinden sonra istihkak davasının uygulama alanının olabildiğince daralmakta olduğu bir gerçektir. Yapılan düzenlemelerde, uygulamalarda ve ortaya çıkan uyuşmazlıkların yargılamasında/çözülmesinde bu hususlara dikkat edilmesinde yarar vardır.

K a y n a k ı a

- **Akmansu**, Mehmet; Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi ve İzahları, Ankara 1954.
- **Aslan**, Kudret; Hacizde İstihkak Davası, (Turhan Kitabevi), Ankara 2005.
- **Aykaç**, Kemal; Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Genel Tebliğleri, 2. Baskı, (Seçkin Yayınları), Ankara 1976.
- **Bayraklı**, Hasan Hüseyin; Vergi İcra Hukuku, 2. Basım, (Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları No: 38), Afyon 2001.
- **Berkin**, Necmettin; Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, İstanbul 1980.
- **Bozdağın**, Mine Nur; 6183 Sayılı Kanun Açısından Haciz Uygulamasında İstihkak İddiasının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi", (Vergi Sorunları, Eylül 2002, S. 168, s. 104-122).
- **Bulutoglu**, Kenan; Türk Vergi Sistemi, C. II, 6. Basılış, Ankara 1979.
- **Candan**, Turgut; Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, (Maliye ve Hukuk Yayınları), Ankara 2007.
- **Çağın**, Nami; Vergi Hukukunda Süreler, (AÜHF. Yayınları No: 389), Ankara 1975.
- **Çelik**, Binnur; Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku, (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları), Ankara 2002.
- **Deliduman**, Seyithan/Erdem, Murat; 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun (AATUHK)ya Göre Hacizden Doğan İstihkak İddiaları", (AÜ. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. III, S. 1, 1999, s. 297-305).

- **Dönmez**, Recai; Vergi İcra Hukukunda Haciz Yolu İle Takip, (Seçkin Yayınları), Ankara 2005.
- **Eriş**, Gönen; Hacizden Doğan İstihkak Davaları, (Seçkin Yayınevi), Ankara 1999.
- **Ertekin**, Erol/Karataş, İzzet; İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları, (Yetkin Yayınları), Ankara 1998.
- **Gerçek**, Adnan; Türk Vergi Hukukunda Tahsilat İşlemleri ve Etkinliği, (Ekin Kitabevi), Bursa 2003, (Tahsilat İşlemleri).
- **Gerçek**, Adnan; Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku, (Ekin Yayınevi), Bursa 2010, (Kamu Alacakları).
- **Gülseven**, Mustafa; Açıklamalı-İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunu, (Seçkin Yayınevi), Ankara 1999.
- **İspir**, Ekrem; Danıştay Dördüncü Daire Kararları, İstanbul 1991.
- **Kaneti**, Selim; Vergi Hukuku, 2. Baskı, (Filiz Kitabevi), İstanbul 1989.
- **Karakoç**, Yusuf; Kamu Alacaklarının Tahsili Aşamasında Ortaya Çıkan ve Vergi Yargısında Çözümlenen Uyuşmazlıklar, (Yetkin Yayınları), Ankara 2000, (Kamu Alacakları).
- **Karakoç**, Yusuf; "Kamu Alacaklarının Tahsil Aşamasında Ortaya Çıkan Uyuşmazlıklar ve Çözümünde Görevli Yargı Organları", (Mükellefin Dergisi, Mayıs 2000, S. 89, s. 110-117), (Uyuşmazlıklar).
- **Karakoç**, Yusuf; "Kamu Alacaklarının Tahsili: Kamu İcra Hukuku", (Vergi Sorunları Dergisi, Haziran 2001, S. 153, s. 116-135), (Kamu İcra).
- **Karakoç**, Yusuf; Genel Vergi Hukuku, 4. Bası, (Yetkin Yayınları), Ankara 2007, (Genel Vergi).
- **Kuru**, Baki; İcra ve İflas Hukuku, C. II, 3. Baskı, İstanbul 1990.
- **Muşul**, Timuçin; Notlu-İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, (Legal Yayıncılık), İstanbul 2004.

- **Mutluer**, M. Kâmil; Vergi Genel Hukuku, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No: 121/9), İstanbul 2006.
- **Özbalcı**, Yılmaz; Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları, (Oluş Yayıncılık), Ankara 2004.
- **Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Sungurtekin Özkan**, Meral/**Özekes**, Muhammet; İcra ve İflâs Hukuku, 7. Bası, (Yetkin Yayınları), Ankara 2009.
- **Pınar**, Burak; “Kamu İcra Hukukunda (Hacizden Doğan) İstihkak İddiaları, (Halûk Konuralp Anısına Armağan, C. 2, Ankara 2009, s. 415-462).
- **Postacıoğlu**, İlhan E.; İcra Hukuku Esasları, 4. Bası, (İÜHF. Yayınları No. 643), İstanbul 1982.
- **Şimşek**, Edip; Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi, Uygulama ve İçtihatlar, 2. Bası, (Alfa Basım Yayım Dağıtım), İstanbul 1996.
- **Tancı**, Muhittin/**Arıkan Vural/Yalçiner**, Polat; İzahlı İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara 1970.
- **Taşdelen**, Aziz; “Genel İcra Hukuku İle Karşılaştırmalı Kamu İcra Hukukunda Hacizde İstihkak İddiaları ve Davaları”, (AÜHFD., C. 53, S. 2, 2004, s. 121-140).
- **Tugay**, Recep; Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümleri ve İzahları, (Hilmi Kitabevi), İstanbul 1954.
- **Ünlü**, M. Cengiz; Açıklamalı-İçtihatlı 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, (Seçkin Yayınevi), Ankara 1995.
- **Üstündağ**, Saim; İcra Hukukunun Esasları, 6. Bası, İstanbul 1995.
- **Yılmaz**, Kâzım; Kamu (Amme) Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Yasa Açıklama - Yorum - Yargı Kararları, (Ce-Ka Yayınları), Ankara 2006.